OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO

Lainvalmisteluosasto
Lainsäädäntöneuvos Kirsi Pulkkinen

6.2.2018

Eduskunnan lakivaliokunnalle

SYYTENEUVOTTELULAINSÄÄDÄNNÖN TOTEUTUMINEN SUOMESSA VUOSINA 2015-2016 (O 72/2017 vp)

1 Taustaa

Tunnustamismenettelyä, syyteneuvottelua ja tunnustamisoikeudenkäyntiä koskeva syyteneuvottelulainsäädäntö tuli voimaan vuoden 2015 alussa (HE 58/2013 vp, PeVL 7/2014 vp, LaVM 5/2014 vp). Kyse on uudentyyppisestä menettelystä, jonka perusajatuksena on, että kun rikoksesta epäilty tai syytetty tunnustaa rikoksen, hän voi saada vastineeksi lievemmän rangaistuksen. Tunnustuksen vastineeksi saatu etu voi olla myös se, että kaikkia epäiltyjä rikoksia ei tutkita tai että kaikista epäillyistä rikoksista ei nosteta syytettä. Syyteneuvottelujärjestelmä sisältää kaksi menettelytapaa: 1) varsinaiseen tunnustamisoikeudenkäyntiin tähtäävän syyteneuvottelun ja 2) esitutkintavaiheessa tapahtuvan tunnustamismenettelyn, jossa asia voidaan käsitellä tavallisessa pääkäsittelyssä.

Syyteneuvottelua voidaan käyttää rikoksissa, joista säädetty ankarin rangaistus on enintään kuusi vuotta vankeutta. Syyteneuvottelua ei sovelleta henkeen tai terveyteen kohdistuviin rikoksiin eikä seksuaalirikoksiin, jotka loukkaavat seksuaalista itsemääräämisoikeutta tai kohdistuvat lapsiin.

Syyteneuvottelujärjestelmän tavoitteena on tehostaa ja nopeuttaa erityisesti vaikeasti selvitettävien ja laajojen rikosasioiden käsittelyä. Menettely on tarkoitettu tapauksiin, joissa siitä voidaan arvioida olevan eniten hyötyä viranomaisresurssien järkevän kohdentamisen ja rikosasian joutuisan käsittelyn kannalta.

Syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön hyväksyessään eduskunta edellytti, että oikeusministeriö antaa lakivaliokunnalle selvityksen lainsäädännön toimivuudesta vuoden 2017 loppuun mennessä. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (Krimo) on vuoden 2017 aikana toteuttanut selvityksen vuosina 2015-2016 käydyistä syyteneuvotteluista ja tunnustamisoikeudenkäynneistä. Selvityksen pohjalta laadittu muistio on toimitettu lakivaliokunnalle.

2 Selvityksen johtopäätökset

Selvityksessä on todettu, että lainsäädännön soveltaminen on kahden ensimmäisen vuoden aikana ollut vähäistä. Vähän aikaa käytössä olleen lainsäädännön soveltaminen voi olla vielä kehitysvaiheessa ja käytännöt alkavat vakiintua ehkä vähitellen vasta ajan myötä. Selvityksen tuloksista ei siten voida vielä tässä vaiheessa tehdä kovin pitkälle meneviä, yleistettäviä johtopäätöksiä esimerkiksi menettelyn käyttölaajuudesta tai tehokkuudesta.

Hallituksen esityksen arvio syyteneuvottelun piiriin tulevien rikosasioiden määrästä (vuosittain noin 500 rikosasiaa) on ainakin ensimmäisten käyttövuosien osalta osoittautunut ylimitoitetuksi. Kahden ensimmäisen vuoden aikana tunnustamisoikeudenkäynnissä on käsitelty yhteensä noin 70 rikosasiaa. Syyteneuvottelut on tyypillisimmin aloitettu syyttäjän aloitteesta syyteharkinnan jo valmistuttua. Esitutkintalain mukaista tunnustamismenettelyä ei vaikuttaisi sovelletun käytännössä juuri lainkaan.

Jatkossa tulisi laajemmin selvittää tunnustamismenettelyn käyttöä esitutkintavaiheen aikana sekä mahdollisia keinoja lisätä sitä. Syyteneuvottelujärjestelmän edelleenkehittämisen vuoksi olisi tärkeää jatkossa selvittää tarkemmin myös sellaisia syyteneuvotteluyrityksiä, jotka eivät ole päätyneet tunnustamisoikeudenkäyntiin. Jatkotutkimus syyteneuvottelumenettelyn tuottamista kustannussäästöistä olisi menettelyn tarkoituksenmukaisuuden arvioimiseksi tärkeää. Luotettavia kustannussäästötuloksia voitaneen saada kuitenkin vasta, kun menettely on ollut käytössä pidempään.